

SZERVUSZTOK, GYEREKEK!

Forgács Rezső
gitárral,
a zongoránál
Bartos Tibor

*Szervusztok, gyerekek! De jó, hogy megint eljöttetek! Megint? Mintha tegnap lett volna, hogy egy húron pendültünk! Hogy zengtek az eszpresszók hajnalig! Estéről estére a zongora dobbal vagy gitárral vagy bőgővel. Az esti gyerekek. Az eszpresszó zengett, nem mi ketten. A kirakatban lógott együttesünk művészi kékbe-zöldbe játszó fényképe, és lehetett, nem bánom, tífuszterjesztő a formánk, de azért jobban mutattunk nagy tanítómestereinknél. Mert másutt kirakatban, falakon csak ezeket lehetett látni. Az Ezeket. A Kohn bácsi műfogsort is sajnált csináltatni Efeknek. Pest a presszókkal zengett, mert ahol azzal vendékeltek, hogy *Szervusztok, gyerekek!*, oda nem lehetett nem beülni. Másutt elvtársak voltak. Itt olyankor legföljebb, ha állítottak be a szerv közegjei okoskodni, miből telik a fél deci rumunkra. Olyankor a zongorista meg a gitáros hangtalanul tátogta: *Zód a hegged eptáty!* S értették mind a gyerekek. Eleget meneteltünk rá.*

És csodák csodája! Ma mintha megzendültünk volna megint. A zongorához épp odaférek a gyerekektől, és mögöttem a nevelt fiam gitárja lüktet. Pedig elválaszt tőlük egy emberöltő! Akkor született talán ez a nevelt fiú, nem tudom, amikor a tíz perc szakzeti szünetben a zongorista megitta a barátnőjével és annak férjével a pezsgőt esküvőjük örömeire vagy kilenc hónapra rá? Vizeskancsóból ittuk, tekintettel a közegre. Aztán, mire az újszülött kis keze hozzáerősödött a gitárhoz, a szeme a világhoz, az esze a vershez, a csuklója a bilincshez, hogy ilyeneket írhatott –

*a kocsmasztalok mennybemenetele
a lélek lassú elnéptelenedésének hajnalán*

addigra vége is szakadt az esti zengésnek. *1957-ben születtem Budapesten – vallotta első verseskötetének borítólapján ez a nyílt szívű gitáros. – Zenész vagyok. Botrányhős vagyok. Színpadi rendező vagyok. Nem tudom, mi vagyok. Négy földrészén jártam és négy börtönben.*

Elvégre nevelt apja tapasztalatát dúsítja, gondolom, elégedetten. *Ez az én szerelmes fiam, akiben én gyönyörködöm! Én például nem jártam börtönben egyben sem. Ekkora magányról sincs emlékem:*

*valakik állunk hosszú folyosón
ezernyi karok és fejek
állunk valakik hosszú folyosón
lassan megtanulunk nem nézni semerre
néha már a bakancsok is súlytalanabbak
valamitől ragyog egy arc valaki arca ragyog
rá kéne gyűjtani
zizzennek a matracok*

[...]

Zelknek, a hűség és hála énekesének, akit a Gyerekek temettek el – *Itt nyugszik Zelk Zoltán, Pártjelvény akadt a torkán* –, vagy Devecserinek, a Néphadsereg legszebb tankász őrnagyának, az önkéntes határőrnek. Vagy fiatalabbaknak, akik még csak helyezkedtek. Vagy huzakodtak neki az első kiábrándulásnak. Kérlelhetetlen volt a szöszös beszédű, szelíd Szenczi professzor. Kutyából nem lesz szalonna, s nem lehet a Demokrácia Dálnokának tolmácsolója.

Egyetlenegyszer szorongattam egy Garai Gábor nevű, még ismeretlen fiatal költő bevételéért. Voltaképpen Wirtschologi-Rupprechtnek hívták, mint nagybátyját, a *Magyarság* tulajdonosát, ezért csapták ki a Közgázról, mikor rájöttek, ezért könyvelt az Utasellátónál. Szenczi belepillantott mélyen tűző szemébe, és nemet mondott. Hogy ettől minden kitelik. És milyen igaza lett. Amikor Garai jött föl a pincéből '56 után, nem a *Csikkszedőkkel* kezdte, se ahogy az akkori Gyerekek – *Egy forint a forró lángos, Le van szarva Kádár János! Egy forint az Kalocsán is, Le van szarva Marosán is!* –, hanem a *Túztánc*cal, a Rend-Értelem-Törvény új bizonyosságával. És milyen igazam lett. A fiatal költők avatásából kirekesztettük, hát keresett magának helyet. *Valaki kell nekem is.* Sztálinváros után Hruscsovaljaujhely. De a KB-tagságig összekaszált tisztségeivel csak jót tett mindenkinek. Rosszat csak magának. S a gőzösek, a megszállottak, akik a hódoltságot ünnepelték eddig? Annyira, hogy belesüketültek? Azok későn hallották, mit zengenek körülöttük a gyerekek, s mire egy húron pendültek volna velük végre, lecsukták őket.

Még javában zengtek a presszók, mikor teára voltam hivatalos egy végtelenül finom ólipótvárosi lakásba. Ide nem hatolt föl forradalom, osztályharc, háború. Milyen háború? Itt vigyázni kellett. Gyermekgyógyász professzor volt az egyik vendég, emlékszem, a másik a barátja, Ránki, a Pomádé király. Óvele itt találkoztam először. Hanem akit bátyjának ismertem, Reismannhoz, a Vadölőhöz, a *Béke és Szabadság* fotósához országos barátság fűzött, tagja lévén ő is a rum, a rumos tea, a rumos tej, a rumos minden baráti körének. A Rajk-ügyben ült, majd az újratemetés borongós délutánján fölszaladt hozzám, mert egymagam őriztem dacosan a New York-házat, és újságot, hogy beugrott örök bőrkabátjában a frissen ásott sírba, és alulról fényképezte a nem olyan friss özvegyet. Vele nagyokat lehetett beszélgetni. A Pomádé király azonban hallgatag volt. Méregette, akárcsak a gyermekgyógyász, a harmadik vendéget: Eörsi Gyulát, a jogi kar rektorát, a Rend-Értelem-Törvény akkori pillérét kékes bádögöltőjében. Eörsi rektor tartotta szapora szóval az asztalt. Egyszer csak lendületesen kezdi ráolvasni Ránkira, hogy olyanok nem történhetnek ma már, mint a Vadölővel, hogy kérem, egy fotóművészt bebörtönözn! Nézz meg az ember! Elvégre '58-at írunk! E szónál akasztottam meg, hogy mi is szóljunk már.

– Hát a Pista?

Hát a Pista volt Eörsi István, jogaink bádögpillérének öccse. Szenczi a kezét, a fejét rázva nem engedte az Isteni Átlag fordítói közé. Egy év múltán már állt volna a megvert gyerekek élére. *Élünk.* Hajjaj, nem is egyszer. Azért ült most. A rektor azt nem olvasta a fejünkre, hogy rokonságon a Törvény nem csorbulhat. Felelni sem felelt, csak a szeme bádögött.

– A múltkor cukorral itta! – mutatott hűlő teámra háziasszonyunk, egy idős gyermeklélek-idomár szemrehányóan. Hogy miért nem tudok úrifíú lenni most, szabad így szétfingani a ritka légbört?

– A múltkor *talán-talán-talán* – daloltam eszelősen. – Azóta okultam egy Heydrich nevű hegedűművész példáján. Ha nem egy úton jár, és hol cukorral issza, hol nem, akkor máig velünk teázik. – Magamban meg ezt sirtam: *Elmehetsz már, csoró árva!* Te

Pista, költő és filozófus. Akit sose szerettem. S ha most megváltja magát? Talán minket is? Azám. S ha azután se fogom szeretni, akkor?

Kihez fordultam volna kérdéseimmel? Füst Milán mesterem a Múzeum körüti bölcsészeknek eljátszott szombat esti Shakespeare-színjátékai során a kopasz tanítómesztert hívta tanújául a falról. Annak idején. Hogy a barátom így meg úgy. A Lulák elszüllyedt volna. Majd egyetlen szabad hetünkön, talán a *Fűszálakon* megindulva, talán a barátja felejtéséül először életében kurjantott egy hazafiasat. Majd meghökkent a tulajdon bátorságán, és alája írt az írók követelésének, hogy az Egyesült Nemzetek szálljon le már a magyar ügyről. Kassák a Váci utca közepén rám rivallt, épp ott, ahol az új Efek a képeiből kiállítást rendeztek két hónappal a sajnálatos események után, hogy kibázták velünk mágyárokkal, urám. Abban hiba nem is volt. Csakhogy ő régebben nem kelt föl ültéből a Himnusra. Hát magyarrá a kibaszás tesz? Szentkutya szerint a *Fűszálak* kozmikus telefonkönyvre sikeredett, a következő kiadás méltóbb címe lesz a *Fű alatt*. A Lulákra adtam a legtöbbet, mivel az ő vonóját szorította meg vadonatúj csecsemőnk, hát kérdeztem, hogy szerinte melyik a jobb. Amelyik eddig sínylődött, és élne egy kicsit, vagy aki eddig dalolta győzelmi mámorát, és most ül? Kinek jár itt megváltás? És bennem mi ez az eszelős dalolás?

A Lulák rátenyerelt a kockás abroszra, úgy nézte a keze fejét. – Nézheted, és nevetethel, Vaker Zongorista – biztatott. Majd a tenyerét terítette ki. – Nézheted megint innet, és sírhatol. Nevetni szeretel vagy sírni? Hol sírni, hol nevetni? Akkor forgassad! Megváltás? Nem vagy te *rasaj*, írtettí?

Szentelt pillanat volt mégis. Elnéztem a kezét, és a mai eszemmel azt kellett volna kívánnom, hogy abban a pillanatban sok magyar gyerek szülessen. De bizonyos, hogy ez a nevelt fiú mögöttem, ez ilyen pillanatban született a gitárral.

A tíz perc szakszeti szünetből még telt, a Lulák pönögette tünődően a lagutát. – Forog az eszemben sokszor, amiket kírdeztí – nyugtatott meg. – Anyyira forog, hogy szerzek egy nagy nótát belőle, ki ne szédüljek már a világból. A címe is megvan, írtettí? *Vargácijók a halott menyasszonyon*.

A szünet után azzal a divatos számmal kezdte, hogy a *Dávid és a Góliát Vívtrak egykor nagy csatát*. Ami a *Látta-e már Budapestet széjjel?* drámáját helyezte történelmi távlatba. A Lulák meg is toldotta némi oknyomozással: *Dávid úr már verve volt, De a töke telve volt...*

A zengő osztálynéküliséget végül a *Tollasodjunk, elvtársak!* jelszava söpörte el. Soha ilyen foganatos szót. Az elvtársaknak nem kellett szégyelleni, ha a bokorugrók polgári módjába ültek bele. Azt se, hogy kispolgárok voltak a szívükben mindig. A zárórák húzódtak közelebb az éjfélhez. Nemhogy az éjszaka lett uncsi, a nappali dumcsi is. Este a tévé előtt zörögtek koponyájuk üres csajkájával, a hét végén meg irány a Balcsi, építeni az Imád-lakot. A vendéglátóipari egységeket tatarozni kezdték, a legtöbbjét ki se nyitották már. *Kicsit szomorokás a hangulatom máma*, ezzel köszöntek el. Picit. Pücut. Valahol.

– Te Lulák – mondom a Luláknak –, mindjárt kifázol te is a Pipából, mit fújod a vendégnek, hogy *Tele van a város füstölt szalonnával?* A múltkor az úgy szólt, hogy *Tele van a tököm akácfavirággal!*

– A múltkor! – visszhangzott. – *Száz év messze jár!* Azóta a hócipóm meg a Varija-bútorom van tele. Halladással, Vaker Zongorista. – Igaza lett. Meg nekem is. Mert a Pipát, azt bezárták, de a Lulákat elvitték exportcigánynak Svájcba, és több pénzt láttak belőle, mint a Május 1. Ruhagyárból, amelyik felöltöztette az útra. Olyan is volt, *mint egy*

[...]